

Ker se Mihcu ni mudilo domov, ostal je pri Klančevih dlje časa, pomagat tu pa tam, kolikor je mogel, največ je pa delal družbo Drejku, ki tudi še ni bil okreval popolnoma. Skupaj sta hodila okrog in postala največja prijatelja. Tako ju vidimo tudi danes pod staro tepko pri dedu.

»Ti je bilo kaj dolgčas po meni?«

»Kako moreš to vprašati, Drejko? Vedno si mi bil na misli, saj sem vendar le jaz vsega kriv.«

»Ne govôri tako, Miha, jaz sem kriv, jaz sem te zapeljal. Pa potrpi, veš, mene je vedno vest pekla, ko so govorili ljudje, kako hudo si bolan. Mislil sem si: da ga nisi ti pregovoril in zapeljal, bila bi oba zdrava in vesela.«

»Pusti to na stran, kdo je streljal, ti ali jaz?«

»Ti, pa jaz sem vse napeljal. Ali mi odpustiš, prijatelj?«

Prvič je slišal Šepce danes to besedo iz njegovih ust. Sladka beseda, vzbudila mu je solzo v očesu. Molčé podá roko Drejku, ta mu jo krepko stisne, in — postala sta največja prijatelja.

Ded je gledal ta prizor.

»Poglejte no, to tatinsko seme, ta nepridiprav je včasih tako zaničeval to revo Šepca, a sedaj — prosi ga odpuščanja. Vedno pravim: ni nesreče brez sreče. Če bi se ne bilo to pripetilo, kaj se vé, kako bi se še lasala, sedaj sta pa prijatelja, da ju je Bog vesel in ljudje.«

In dedku se je to tako dobro zdelo pri srcu, da je vstal urneje, kakor bi človek prisodil njegovim letom, ter stopil k njima.

»Le pridna in pametna hodita. Dovolj sta si poskusila, kam pripelje človeka jeden sam nepremišljen korak. Jaz sem star in skoro me ne bo več, pa spomnita se mojih besedij: »Prijateljstvo se ne kupi z zlatom; zato je pa dober prijatelj več vreden ko vse blago sveta.«

(Konec prihodnjič.)

Do kruha.

(Krájinska povest; spisal Angelar Zdénčan.)

III.

Med tednom so rokodelci pri Brenceljčkovih pridno delali: krojač, črevljar in šivilja. Jožek ni imel še Bog vé koliko svoje obleke, ker je tudi ni potreboval mnogo. Tudi svojih črevljev doslej še ni imel. Čemu tudi? Poleti lahko hodi bos, po zimi naj pa bo za pečjo. Če bi imel črevlje, bi jih tako kmalu raztrgal z drsanjem. Dobil je sedaj novo obleko, nove črevlje in nov klobuk, da je bil naslednjo nedeljo res Jožek ves nov od petâ do glave. Kar lepo ga je bilo pogledati. Po dokončanem krščanskem nauku je šel Jožek z očetom k gospodu.

Zadovoljnih lic ju sprejme gospod župnik. Dobil je odgovor od svojega sošolca, da bo dobival Jožek hrano v samostanu; tudi revni in krstni list je

bil zanj izgotovljen. Sedaj šele je bilo trdno določeno, da bo šel Jožek res v Ljubljano.

Dal mu je gospod župnik še mnogo lepih nauk za mesto in ju odpustil z znatnim darom.

Vesela je bila sedaj Paka, in Pačani ponosni, da bo vendar jedenkrat jeden šel iz njih srede v mesto za gospoda se učiti.

Sredi kvaternega tedna pa sta se odpeljala, oče in sin, v Ljubljano. Da je Jožek po mestu gledal in gledal, je samo ob sebi umljivo. Malone, da se ni izgubil med toliko množico.

Stanovanje je oče kmalu dobil tam v staroslavnem Krakovem pod streho, kjer je gospodinja stara Lenka obljubila, da bo Jožka izrejala tako, da bo ubogljiv, priden in Bogu prijeten.

Sedaj je bilo stanovanje srečno dobljeno in treba je bilo iti v samostan. S priporočilnim pismom župnikovim stopita v tihi samostan. Šla sta po visokih in polmračnih hodnikih in srečavala same resne in častitljive možé v rujavih suknjah, okrog ledij z belo vrvico prepasanih. Jožek je mislil v svoji domišljiji, da s temi vrvicami tepó. Sicer je bil tudi v domači šoli večkrat tepen, toda gospod učitelj je bil usmiljen mož, ki je samo palico krepko vihtel, udaril je pa lahko. Ti možje so bili pa krepki, ki znajo gotovo i krepko udariti. Gotovo bi bil boječi Jožek pobegnul, da ni bilo poleg njega očeta. Šla sta dalje mimo ozkih celic in votlo so odmevali njiju koraki, da je bilo Jožku kar tesno pri srcu. Naposled prideta do celice patra Avgušтина, ki je bil župnikov sošolec.

Ta gospod je bil v mestu obče priljubljen, ker je imel rad vesele ljudi. Prijazno ju vsprejme, tako, da je Jožku mahom izginil ves strah iz srca, in spoznal je, da niso frančiškani tako hudi ljudje, če imajo prav vrvico okrog pasu. Obljubil je precej Jožku hrano.

V zahvalo za dobrote pa morajo gojenci v cerkvi peti. Zato povpraša Jožka pater:

»Ali znaš tudi kaj peti?«

»Nekaj zná, kolikor se na paši nauči«, odgovori oče mesto sina.

»No, pa mi kaj zapoj, mali paglavček, kar znaš«, reče gospod šaleč se in poboža orudelega Jožka po licu.

»Nič se ne boj, Jožek!« hrabri ga oče, »saj vidiš, da te gospod radi imajo.«

Tisto leto so bile v naši Avstriji neprestane in hude vojske s Prusi in Italijani. Ti boji so vplivali tudi na naš narod. Med narodom so se torej razširile pesmi, ki so opevale te boje.

Jožek se ohrabrí in zapoje pesem, ki je bila tedaj v Krajini v navadi. Pél jo je doma s pastirji jezerokrat:

Mi smo soldatje mladi,
Se Prajzov ne boj'mo,
Vojskujemo se radi:
Na vojsko pojdemo.

Kanoni tam grmijo,
In puške pokajo;
Soldatje tam ležijo,
Po domu jokajo.

Tedaj pa Jožek mahoma utihne. Kaj je bilo temu vzrok? Jožek se je med petjem navdušil za vojsko: oči so se mu jele svetiti, celo telo se je nekoliko dvignilo, in roke so se krčevito stisnile, kakor da bi imele Pruse streti. Vsa postava je bila tedaj tako smešna videti, da se šaljivi gospod ni mogel zdržati glasnega smehu; tudi oče se je smejal sinovi navdušenosti. To je pa Jožka zmedlo, da je osramočen utihnil.

»Dobro, vrlo dobro je bilo, dečko!« pravi končno gospod; »toda raje nam zapoj kako Marijino, mi tukaj v samostanu nismo bojeviti možje.«

Pa bilo je vse prigovarjanje zaman. Jožka je bilo sedaj preveč sram, da bi bil zapel še kako pesem. Ko gospod vidi njegovo zadrego, pravi:

»Pa naj bo dovolj! Le naj hodi k nam na hrano! Svetih pesmij se bo že tukaj naučil.« — In ju odslovi.

Ko pride Jožek iz samostana na trg, zaplaka na glas.

»Jaz ne bom v šolo hodil, jaz grem domov«, ihtí deček. Nič ni pomagalo: ne očetovo pretenje, ne prigovarjanje, ne prošnja. Kar si je v glavo vtepel, tega mu ni mogel nihče izbiti. Seveda, nekoliko je Jožku k temu pripomoglo domotožje, nekoliko pa ona nezgoda v samostanu.

In šla sta domov.

Žalostna je bila pot proti domu za očeta, ki je v domišljiji že tako jasne gradove zidal, in katere mu je tako naglo podrla sinova trma. In kaj bodo rekli ljudje? Pačani, ki so se že veselili nove maše, se bodo sedaj norčevali iz njiju.

Prišla sta po noči domov, da bi ju ljudje ne videli. Žalost je vladala doma, ko sta prišla. Sestra Ančika je jokala, da ji je brat, ki ga ima tako rada, to sramoto naredil. Že se je veselila, da bo šla bratu za kuharico, ko bo ta gospod postal, na! sedaj ji pa to naredi. Vsi so bili torej pobiti in potrti, da se je tako nesrečno končalo Jožkovo kratko šolanje.

Pačani so se pa iz Jožka norčevali, in kadar ga je kdo vaščanov videl, vprašal ga je porogljivo, kdaj bo novo mašo pel. Seve, tudi pohvalil ga je, češ, da je priden, ker je tako hitro študiral.

Jožek je pa bil na vse vaščane hud. Nobenemu ni odgovoril na tako norčevanje. O, kaj bi dal, ko bi mogel sedaj iti nazaj v šolo, da bi se ognil neljubemu zasmehu sovaščanov. Pa sram ga je bilo očetu to povedati, ker ga je bil tako razžalil.

Postal je sedaj Jožek tih, zamišljen. Najraje je bil sam. Hodil je v domačo šolo, ker še ni bil dovolj star, da bi smel šolo pustiti. Učil se je rad. Doma je pa moral trdo delati, češ, naj fant izkusi, kaj je bolje, v mestu biti, ali doma. Dà, v resnici: tisto leto mu je bilo prav hudo doma. Imel je veliko prestati od domačih in vaščanov.

IV.

Vse se prestane na svetu: hudo in dobro. Bliskovo minevajo dnevi, pretekajo meseci in kmalu se i dolgo leto pogrezne v morje večnosti. Tudi našemu Jožku je minila ostra zima, prispela zaželena pomlad, oblekla zemljo v novo obleko in odšla. Tudi znojno pol tje se je nagibalo k odhodu.

Celo leto je premišljeval Jožek, kako bi prosil očeta, da naj ga dajo v šolo. Vendar je bil pretrmast in preponosen, da bi prvi prosil, kakor je bila njegova dolžnost. Oče pa ni hotel sina v šolo siliti, da bi zopet take ne naredil, kot prvi pot.

Temu je slučajno opomogel neki dogodek.

Neke poletne nedelje popoldne so sedeli po krščanskem nauku Brenceljčkovi pod staro tepko na vrtu in se senčili. Po poti, ki je peljala mimo Brenceljčkovega vrta v sosedno vas in dalje čez goro, prišel je mestno oblečen človek, ki je bil očitvidno dijak. Moral je biti že v visokih šolah, ker je bil že velik; krajinsko ljudstvo pa šole presoja po velikosti telesne postave.

Mlado srce je zatrepetalo v Jožkovih prsih; kaj bi dal, ko bi tudi on mogel kdaj tako velik dijak postati.

Oče si je tudi mislil: Kaj bi dal, ko bi bil moj sin kdaj v tako visokih šolah.

In Ančika je najbrže blagrovala sestro, če ima tuji dijak katero, ker bo že lahko kmalu za kuharico šla bratu. Oh, ona pa nikoli, nikoli! — Djak je bliže pristopil, povprašal to in ono o poti, ki pelje čez goro v Ribnico. Bil je tja namenjen. Potem je odšel.

Ostali so pa za njim gledali, dokler jim ni izginil izpred očij.

Tedaj pa ni mogel oče zadušiti vzdihljeja v svojih očetovskih prsih. Vzdihnil je, rekoč: »Vidiš, Jožek, ko bi bil pameten, pa bi tudi ti kdaj tak postal. Pa nečeš in nečeš k dobremu!«

»Oh, oče, saj grem rad v šolo; prosim, dajte me!« vzkliknil je radostno sin. Led je bil sedaj prebit med očetom in sinom.

Zadovoljnost in tiha sreča je zavladala v vseh treh srcih. Vsakomu izmed njih so bile izpolnjene srčne želje. Oče je sanjal o novi maši. Ančika ni več blagrovala tuje ji sestre dijakove, češ, saj bom tudi jaz kdaj bratova kuharica. Jožek pa samega veselja nič mislil ni. Pač, v mladem srcu se je vzbudila maščevalnost. Veselil se je, da bo mogel nad vaščani se maščevati, ki so se že celo leto norčevali iz njega.

Vendar ni oče pustil, da bi govorili okoli pri sosedih o tem, ker se je bal, da bi se zopet ne razbilo; pa zastonj: drugi dan se je Jožek že pobahal sosedovemu Francku, da bo šel jeseni zopet v mestne šole. No, potem pa tako veste, mladi čitatelji, da se je kmalu razvedelo po vsej vasi. Zopet so imeli ljudje mnogo govoriti.

Jožek in oče sta šla pa kmalu nato v Ljubljano. Stanovanje sta isto dobila ko pred letom, in v samostanu tudi hrano. Pač se je smehljaj pater Avguštin, ko mu je oče povedal, kaj je fant naredil. Vprašal ga letos ni nobene pesmi, kar se je Jožku posebno čudno zdelo; saj se je cel mesec učil in pripravljaj, da bi dobro zapel, zdaj pa nič ni.

Drugi dan je šel oče domov, Jožek pa v šolo.

* * *

Hitro se vrti časa kolo. Predno se človek novemu letu privadi, začne se že drugo. Tudi našemu Jožku so leta v šoli enakomerno potekala. Šel

je vedno više in više do tretje latinske šole. Tam mu je sicer grščina zaprla nadaljno šolanje, odprla pa mu je učiteljišče.

Že od nekdanj je Jožek za duhovskim stanom najbolj čislal učiteljski stan; posebno mu je bila godba všeč. Zato je šel tje.

Oče je bil seveda pobit in žalosten, pa kaj se hoče. Vsi ne morejo grškega znati. Ančika je jokala, ker ne bo postala bratova kuharica. Ljudje so se pa norčevali in trdili, da Jožek še učitelj nikoli ne bo.

Seveda, vi ne veste, s čim se je Jožek vaščanom zameril, pa vam bom sedaj povedal.

Neke nedelje popoldne o počitnicah je prišlo veliko ljudij k županovim v vas. Tudi Jožek je prišel. Tedaj se je Jožku ponudila prilika, da se maščuje nad sovaščani.

Krajinsko ljudstvo kaj rado vrjame prazne vraže in čarovnije. To je porabil Jožek in rekel, da bo kos kruha, ki je na mizi ležal, pod klobuk spravil; in ko bo klobuk potem privzdignil, ne bo nič več kruha videti.

Ljudje so se spogledali, župan pa je moško trdil, da tega Jožek ne zna.

»Pa poskusimo«, pravi ponosno Jožek. »Ali smem vzeti ta kruh?«

»Kajpada«, dovoli župan.

Tedaj vzame Jožek kruh, ga jé, dokler ga je kaj bilo. »Sedaj je že pod klobukom«, kliče presenečenim vaščanom. »Sedaj bom pa še svoj klobuk vzdignil, da boste videli, da ga pod klobukom nič ni.«

In Jožek se smeje odkrije.

To pa je zjezilo župana, ki se je doslej štel za najbolj prebrisanega, da ga tak deček osramoti. Tudi drugi vaščani so bili na Jožka hudi: nobenega prijatelja ni več imel. Jožek je bil pa vesel, da je povrnil vaščanom, ker so se prej norčevali iz njega.

(Konec prihodnjič.)

Tolažba in opomin.

Kaj ti pač srcé mladostno,
Deček mali, že teží,
Da pred sé tako bridkostno
Kalno ti okó strmí?

Kaj naj znači cvetje belo,
Ki v ročici ga držiš?
Stoj, saj cvetje je ovelo —
In zató se ti solzíš!

Kaj bi tožil, če zamrti
Cvet kot prej ti ne duhti,
Pomni raje, kar še v smrti
Ti cvetica govori:

Svoje drážestne dišave
Sem trosila krog in krog,
In mamljive sta vonjave
Polna bila gaj in log.

S svojim čarom vradostila
Mnogo temno sem okó,
V splošno sem veselje klila,
Zdaj pa v vek je vse prošló.

Skrbi, deček da v življenju
Svojem boš kot jaz cvetel,
In da boš v svetá vrvenju
V splošno le radóst živel.

Kakor jaz v vonjavah mičnih,
Ki vedrile so duhá,
Vzcvitaj ti v lastnostih dičnih,
Ki vedó te do nebá.

Ciril Vuga.